

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > בלבבי ג - פ' א קרבת ה, בהשגחה פרטית, טהרת הלב

בלבבי ג - פ' א קרבת ה, בהשגחה פרטית, טהרת הלב

תוכן העינים

ענף א' אהבת ה', א"א לחיות בלי אהבת ה', מהי מהות האהבה, לאהבת ה' אפשר להגיע רק ע"י הנשמה,שאלה ששואלים רבים, האדם זקוק להדרכה כיצד להגיע לנשמתו.

ענף ב' האדם מורכב מב' חלקים נשמה וגוף, החומר מעלים את הנשמה, על האדם להתרחק מחיי גשמיות, הפרישות מוכרחת לבוא בהדרגה, השכל של האדם מוכרח להיות ער ופועל כל הזמן, על האדם לחשוב מחשבות עיוניות ולא שטחיות.

ענף ג' "וידעת היום", חכמה בינה דעת. המחשבה צריכה שתהיה זכה וברורה, השכל קשה לו לעבור מנושא לנושא, האדם מוכרח להיות שקוע רק בנושא אחד, כמות על חשבון איכות.

ענף ד' אמונה בהשגחה פרטית, עצות מעשיות כיצד לחיות בהשגחה פרטית, האדם מוכרח להתבונן בהשגחה פרטית עשרות פעמים ביום, תפלה על כל פרט ופרט, דוגמאות מעשיות על מה להתפלל, בדרך זו דרכו גדולי ישראל.

ענף ה' טהרת הלב, טהרת הלב ע"י ביטול הרצונות, ב' מיני רצונות, על האדם לבטל את רצונות הגוף, הכונה המתלווה לשבירת הרצונות, הכרה והבנה מהו רצון טוב, עבודה מתוך חיפוש האמת.

ענף ו' קרבת ה', שויתי ה' לנגדי תמיד זוהי כל מעלת הצדיקים, מרכז החיים הוא הקב"ה, על האדם לחשוב שעושה כן מפני רצונו להתקרב לבורא אפילו בתוך הלימוד, האדם מוכרח לחשוב ולהרגיש שהוא נמצא ליד הקב"ה ולחשוב על כך רבות, מי ששכלי מאוד זקוק לתוספת חכמה כדי להרגיש כן.

ענף ז' "לשמה", ביאור המושג לשמה, המושג "אני" הוא היפך תכלית הבריאה, ההחלטה הקשה בחיים, התאמת המעשים להחלטתו, הבחנה פנימית מפני מה הוא עושה את הדבר, צריך שכל מגמת חייו תהיה

להרבות כבוד שמים, רצון להרבות כבוד שמים אפילו עד מסירות נפש, דאגה אמיתית לכל בני".

ענף א'

אהבת ה'

כתיב "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" (דברים ו, ה)

כתב בספר מכתב מאלהו (ח"א ע' 50) תגדל מדריגת אהבת השי"ת, אשר תכבד לקנותה, וימעטו מאוד אשר יקימו את המצווה הראשונה בקריאת שמע ואהבת את ה' א' וגו'. דבריו ברור מללו, "וימעטו מאד אשר יקימו את המצווה וכו'".

א"א לחיות בלי אהבת ה'

כידוע ישנם ג' עמודי העבודה - היראה, אהבה, דביקות, והדביקות תולדת האהבה, ואלו הם ג' עמודי האדם. נמצא שאף אם כבר זכה האדם ליראה אמיתית (יזכנו ה' ית' שנזכה כולנו לזה), מ"מ חסרים לו עדיין ב' עמודים, אהבה ודביקות. הקדמת דברינו אלה נועדה שהקורא הנלהב טרם ינסה לעבוד ולקנות אהבת ה', יבין ערכה וגודל חשיבותה. וכאשר יבין זאת, ויפנים הדברים אל לבו כראוי וכנכון, תיולד בו תשוקה עזה לקנותה מפני ב' טעמים - א': מפני ההבנה שאילו ישאר במצבו עד עתה וכך ימשיך בחייו ללא אהבת ה', חייו אינם חיים, כשם שא"א לנסוע במכונית עם גלגל אחד כך א"א לחיות עם רגל אחת עם יראת ה' בלבד, כי עדיין נחסר לו את עיקר היות האדם. ב': לאחר התבוננות יקר וערך אהבת ה' תיולד בו תשוקה לקנותה מפני מעלתה.

מהי מהות האהבה

תחילה נבאר מהי אהבת ה', ובע"ה בהמשך הדברים נבאר דרכים ועצות מעשיות כיצד לקנותה.

אהבה בגימ' אחד כנודע. נבאר, עולם האהבה הוא סוד עולם האחדות, טבע האדם שאוהב את בניו מפני שמרגיש אחדות עמם, מרגיש שהם חלק מן ההווה שלו. וכן אדם אוהב את אשתו, מפני שהיא אחד עמו, כדכתיב "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי" (בראשית ג, כג), מ"מ ענין האהבה הרגשת אחדות עם הנאהב.

עד עתה עסקנו במשל, עכשיו נעסוק בנמשל - אהבת ה'. אהבת ה', ענינה הוא הרגשת האחדות עם הקב"ה, כנס"י נקראת פעמים כלתו של ה' ית' "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך" (ירמיה ב, ב), ופעמים נקראת בניו של מקום "בני בכורי ישראל". וכשם שיש אהבה ואחדות בין חתן לכלתו ובין אב לבתו, כן יש אהבה ואחדות בין הקב"ה לכנס"י.

לאהבת ה' אפשר להגיע רק ע"י הנשמה

נבאר ונרחיב הדברים. האדם מורכב מב' חלקים, נשמה וגוף. הגוף חומרי ונפרד בטבעו משורשו, אולם הנשמה הק' היא חלק אלוק' ממעל, ומכיון שהיא חלק מן הבורא ית' בה שייך ענין האהבה (לאחר שזכה האדם ונשמתו אוהבת את הבורא בגילוי, אפשר ויזדכך וגם בשרו החומרי יזכה לכך, כדכתיב "לבי ובשרי ירננו אל אל חי"). ממוצא הדברים נלמד שבכדי להגיע לאהבת ה', א"א שהאדם יפעל עם גופו, וינסה להרגיש בו את אהבת ה', מכיון שהגוף נפרד מן הבורא וענין אהבה כולו ענין של אחדות. אלא ברור הדבר שהדרך לכך היא רק ע"י הנשמה הק', ומכיון שהנשמה הק' היא חלק אלוק' ממעל, לכך כל ענינה הוא סוד האחדות עם הבורא ית'.

שאלה ששואלים רבים

אולם כאן ניצבת שאלה ששואלים רבים שעדיין לא זכו לאהבת ה' (ה' יזכם במהרה), כיצד אפשר לאהוב את הבורא ע"י הנשמה, הרי הנשמה היא בלתי מושגת לאדם, וכיצד שייך להשתמש בדבר שאינו מושג? אולם האמת היא ששאלת השואלים מעידה על מדריגתם, שרחוקים הם מעצמם, רחוקים הם מנשמתם, ולכך שגו במחשבתם שהיא בלתי מושגת לאדם, אולם האמת היא שהיא מושגת לאדם השגה חושית גמורה, והיא עצם היותו של האדם. מי שלא טעם את הרגשת נשמתו לא טעם טעם אמיתי של חיים מעולם.

האדם זקוק להדרכה כיצד להגיע לנשמתו

סיכומם של דברים, בכדי להגיע לאהבת ה' מוכרח האדם להשתמש בנשמתו ולא בגופו, א"כ שומה עלינו להראות את הדרך לאדם כיצד להגיע לעצמו, לנשמתו, שהיא היא היותו. וכאשר יזכה להשיג את נשמתו, ממילא תופיע בו מידת אהבה שהיא תולדה של האחדות, אחדות הנשמה עם בוראה. ענין זה יבואר אי"ה בענף הבא.

ענף ב'

האדם מורכב מב' חלקים נשמה וגוף

כתב הרמח"ל (דרך ה' ח"א, פ"ג): "גזרה החכמה העליונה, שיהיה האדם מורכב משני הפכים, דהיינו - מנשמה שכלית וזכה, וגוף ארצי ועכור, שכל אחד מהם יטה בטבע לצדו, דהיינו - הגוף לחמריות והנשמה לשכליות. ותמצא ביניהם מלחמה וכו'".

ולאדם יכולת להשפיל חמרו לפני שכלו ונשמתו".

החומר מעלים את הנשמה

לאחר שבררנו בענף הקודם שבכדי להגיע לאהבת ה' מוכרח האדם להשתמש בנשמתו, שהיא ורק היא חלק אלוק' ממעל. עתה שומה עלינו לבאר מה מפריע לאדם להגיע לנשמתו. בתוך דבריו דלעיל כתב הרמח"ל בלשון זו, "ואם יניח האדם שינצח בו החומר - הנה ישפל הגוף ותשפל נשמתו עמו". כלומר שקיעות בתוך החומר מונעת גילוי של הנשמה.

עתה נבאר הדברים בהרחבה. האדם מורכב מג' חלקים: נשמה, שכל וגוף (יש שכל טבעי ויש שכל של נשמה). בתחלה, בשעת ביאת האדם לעולם, הכח הפועל בו באופן טבעי הוא "הגוף". אח"כ עם גדילתו מתפתח שכלו. אולם כמה שולט שכל האדם וכמה שולטים כוחות הגוף, כאן נקודת בחירת האדם (בשלב מאוחר יותר נבאר אי"ה כיצד עולים מן השכל אל הנשמה). ובזה יש שינוי גדול בין נפשות בני האדם. חלק גדול מבני האדם הכח היותר פועל בהם הוא הגוף, והשכל טפל ומשמש רק באחוזים נמוכים. לעומתם יש בני אדם שבטבעם נולדו עם שכל בריא ותקיף ועיקר ממשלתם הוא ע"י השכל, אולם מ"מ מידי שליטת הגוף לא יצאו. אלו ואלו חובתם ועבודתם להשליט את השכל על הגוף שהוא יהיה השליט ובעל הבית באדם. עבודת האדם להשליט את השכל על הגוף יש לה ב' פנים, סור מרע ועשה טוב. כלומר "סור מרע", ביטול כח הגוף. "עשה טוב", בהגברת כח השכלי וחיזוקו ע"י התבוננות מרובה.

על האדם להתרחק מחיי גשמיות

נבאר את הדברים. כתב הרמח"ל (מס"י פי"ג): "הפרישות היא תחילת החסידות". (החסידות עינינה אהבת ה' עיין מס"י פי"ח). כלומר זהו תחילת הכניסה לעולם פנימי, לעולם של נפש, יציאה מן החיצוניות אל הפנימיות. מהי פרישות? פירש לנו הרמח"ל (שם) בשפה נאה וז"ל: "הרי לך הכלל האמיתי: כל מה שאינו מוכרח לאדם בעיני עוה"ז ראוי לו שיפרש מהם וכו', משפט הפרטים על פי הכלל הזה אינו מסור אלא אל שיקול הדעת", עכ"ל.

הפרישות מוכרחת לבוא בהדרגה

אולם אל לו לאדם לשכוח את הכלל היסודי של הרמח"ל (מס"י פט"ז) וז"ל "וממה שצריך לזוהר בקניית הפרישות הוא, שלא ירצה האדם לדלג ולקפץ את הקצה האחרון שבו רגע אחד, כי זה ודאי לא יעלה בידו אלא יהיה פורש והולך מעט מעט, היום יקנה קצת ממנו ומחר יוסף עליו מעט יותר, עד שיתרגל בו לגמרי, כי ישוב לו כטבע ממש", עכ"ל. בדברים אלה נתברר לנו היטב החלק של ה"סור מרע", פרישות והסתלקות מכל ענין חומרי שאין בו צורך (ככל שהאדם מתעלה, מתברר שעוד ועוד דברים אינם נצרכים לו ופורש עוד ועוד) ועי"כ מבטל האדם את גופו.

השכל של האדם מוכרח להיות ער ופועל כל הזמן

עתה נבאר את החלק של ה"עשה טוב", פיתוח כח השכל. הדבר מורכב מב' חלקים - כמות ואיכות. על ענין הכמות כתב הרמח"ל בדרך עץ החיים וז"ל: "החכמים הולכים וחשוב תמיד, לא יפנו דעתם מזאת ולכך יצליחו בכל מעשיהם", עכ"ל. כלומר, הכח השכלי חייב שיהיה ער ופועל כל הזמן, על האדם לעשות מלחמה עיקשת עם עצמו, לא להרפות את כח החשיבה (צריך זהירות לא לעשות זאת באופן קיצוני בבת אחת, כנ"ל בענין הפרישות).

על האדם לחשוב מחשבות עיוניות ולא שטחיות

זה במה שנוגע לחלק הכמות של החשיבה. אולם, החלק היותר נכבד וקשה הוא חלק האיכות. כלומר, שהמחשבות לא תהינה מחשבות שטחיות אלא מחשבות עיוניות. על האדם להרגיל את עצמו להיות שקוע כל הזמן במחשבות של תורה, יראה, אהבה ועבודה. בכל מצב שמחשבתו תהיה שקועה בג' דברים שהעולם עומד עליהם: תורה, עבודה וגמ"ח. זהו מלחמה פנימית, אולם, לכשינצח יהפוך הדבר לטבע, ואז יוחלש מאד כח הגוף, והכח המושל והשולט בו יהיה הכח השכלי.

ניעץ לאדם בשלב זה לא לשכח את דברי חז"ל "כל ההתחלות קשות". אולם, יש לזכור שזה רק בהתחלה.

מעקב תמידי אם מחשבתו פועלת

יש מחשבה ויש מודעות למחשבה. כוונתנו כאן עתה לא למחשבה גרידא, אלא למודעות מחשבתית. פעמים שאדם לומד סוגיא ומחשבתו פועלת, אולם נסחף עם זרם הלימוד ואינו מודע למחשבתו, עיקר העבודה לא רק על החשיבה, אלא על המודעות למחשבתו, כלומר שיש לו מודעות שחושב.

ענף ג'

"וידעת היום"

לאחר שזכה האדם והכח השולט בו הוא הכח השכלי, עתה שומה עליו לקיים את דברי הפסוק "וידעת היום והשבת אל לבבך".

חכמה בינה דעת

נבאר, מח האדם מתחלק ל - ג' חלקים : א. חכמה. ב. בינה. ג. דעת. נפרש, חכמה - ידיעת הדברים כפי שנקראים כתובים או נשמעים בעל פה. בינה - הבנת הדברים לעומקם והרחבתם וקליטת הדברים על כל היקפם. דעת - לאחר שהדברים מבוררים אצלו כל צרכם, ענינו של הדעת הוא חיבור גמור בין המשכיל למושכל. כלומר, שמחשבתו מחוברת ודעתו תקועה בדברי החכמה שלמד, עד שהוא והחכמה נעשים כהויה אחת החכמה נעשית אצלו לעצם הויתו וכל עיסקו אינו אלא בה. הדבר אינו נמדד רק בכמות, בזמן, כמה זמן עוסק בחכמה, אלא בקביעות שכלית פנימית, עד אשר באופן טבעי שכלו שקוע מאד מאד בתוך החכמה. (מי שתורתו בבחינת דעת, עליו אמרו, בה יושב ומהרהר תמיד).

כשהפסוק אומר לנו "וידעת היום והשבת אל לבבך", הפסוק מגלה לנו שהדרך להשיב דברים אל הלב אינה לא ע"י חכמה ולא ע"י בינה אלא דוקא ע"י "וידעת". רק דעת בכחה להעתיק את הידע השכלי להבנת והרגשת הלב. מתוך קביעות וחוזק המח בבחינת דעת, הדבר מכה שורשים בנימי הלב עד אשר יבקע ויחוש אל אלוקיו.

המחשבה צריכה שתהיה זכה וברורה

עלה בידינו שאין די שהאדם יהיה שקוע במחשבתו כל הזמן בעניני תורה, יראה, אהבה עבודה. אלא, בנוסף לכך צריך שהכח החושב יפעל בחוזק ובתוקף, מחשבה זכה, מחשבה ברורה. ודאי שכל זמן שאדם אינו זך וטהור קשה עליו לחשוב מחשבות זכות וחדות. אולם, כל אדם לפי מדריגתו ישתדל בזאת כפי כחו עתה במדריגה בה הוא נמצא.

השכל קשה לו לעבור מנושא לנושא

אחד מן הדברים המונעים ביותר את האדם מלחשוב מחשבות זכות וחזקות הוא הטירדה העולמית. נבאר, טבע האדם שאינו יכול להתרכז בכמה ענינים ואינו יכול לצאת בקלות מנושא לנושא. וכ"ש בגמ' שבת (ג): "לא אמינא לך כי קאי רבי בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי דילמא לאו אדעתיה". ופרש"י: "כלומר שאין לבו למס' זו", עכ"ל. כלומר השכל יכול לעבור בקלות (יחסית) מענין לענין, אולם לבו של האדם קשה לו מאד לעבור מנושא לנושא. מי שכל חייו פועל עם שכלו אינו מרגיש כל כך קושי לעבור מנושא לנושא. אולם מי ששכלו מהודק עם לבו קשה לו מאד לשנות נושא בתכיפות.

האדם מוכרח להיות שקוע רק בנושא אחד

ענין זה שייך בו ב' חלקים: א. ריבוי ענינים בגשמיות. ב. ברוחניות.

נפרש, בגשמיות. טבעו של עולם בזמניו שכולו מלא טירדות, תשלומי חשבונות, טלפון, פלאפון, קניות וכו' וכו', האדם כולו טרוד ועסוק אין לו מנוחה נפשית. זהו אחד מן המפריעים הנוראים למחשבה זכה. מחשבה זכה שייכת באדם רק כאשר הוא רגוע ושלו. ולכך העיצה היעוצה שהאדם יסלק מעצמו כל ענין שאין לו בו הכרח, "וטוב פת חריבה ושלוה בה". כי עיקר מה שנצטרך בעבודת ה' בתחילה הוא מנוחה ושלוה. וגם אותם חלקים שהם הכרח יקבע להם זמן מתי לעסוק בהם, ובשאר היום לא יחשוב בהם אלא יהיה לבו פנוי לעבודת בוראו.

זוהי נק' קצת קשה, מכיוון שהמחשבות צצות ועולות מאליהם. אולם זהו חלק מן העבודה להסיר מחשבות שאין בהן תועלת. הדבר נצרך שיעשה באיטיות ובהדרגה.

כמות על חשבון איכות

עתה נעבור לחלק השני, הטירדה הרוחנית. מצוי היום מאד שהאדם טרוד בכמה נושאים של לימוד, עיון, בקיאות, הלכה, חזרה, משניות, שמירת הלשון וכו'. ובכל נושא רוצה לדעת היטב, וגם מעמיד לעצמו הספק בכל אחד מן הנושאים. צריך לדעת שא"א שהלב יהיה בכל כך הרבה ענינים, האדם מוכרח לבחור לעצמו נושא אחד שהוא העיקרי ושם יהיה לבו נתון (במדריגה גבוהה יותר, הלב נתון לענין "לשמה". וכל מה שעושה עושה "לשמה", ואין סתירה מאחד לשני, מכיון שיש נק' פנימית המאחדת את הכל. אולם כל זה שייך רק כאשר ענין "הלשמה" בוער וחי בכל רגע). צריך זהירות יתירה שענין הכמות הנלמדת לא יבוא על חשבון נתינת הלב בתוך הלימוד, וכלשון רש"י "שאינו לבו למסכת זו". רש"י דייק בלשונו "לבו" ולא רק "שכלו". כאשר יזכה האדם ויהיה לו ענין אחד שבו יעסיק את עצמו מבוקר עד הלילה, יתפתח בו הכח השכלי היטב, ולאט לאט יחדרו הדברים אל לבו.

בענף הבא נעסוק בע"ה באילו מחשבות יש לחשוב בכדי לבקוע את אטימות הלב.

ענף ד'

אמונה בהשגחה פרטית

בפרק זה נבאר אלו מחשבות מוטל וראוי הוא לאדם שיחשוב בהם בתמידות מלבד עסק התורה. תחילת יסוד ובנין האדם נצרך שיקבע בדעתו דברי ר' חנינא (חולין ז' ע"ב): "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה שנאמר (תהלים ל"ז) 'לה' מצעדי גבר כוננו', (משלי כ') 'ואדם מה יבין דרכו'. דברי ר' חנינא אלו אינם פרט בעבודתו של האדם, אלא יסוד ובנין לכל צורת החיים האמתיים. ר' חנינא כלל בדבריו את כל העובר על האדם בכל שנות חייו בכל רגע ורגע מזמנו, אין שום דבר במקרה, הכל מחושבן ומדוקדק לחלוטין. דברי ר' חנינא אלו ידועים כמעט לכולנו, אולם עיקר העבודה של האדם להפנים את יסודו של ר' חנינא ולחיות לפיו, להתאים את כל צורת החיים ליסוד זה. ושהיסוד יהיה מוצק וחזק, ב"ה יהיה אפשר לבנות עליו בנין הגון.

עצות מעשיות כיצד לחיות בהשגחה פרטית

עתה נתבונן כיצד היא הדרך להפנים את יסודו של ר' חנינא. ניקח לדוגמא, אדם קם בבוקר מתפלל ואח"כ יוצא מביתו לכיוון האוטובוס וממתין לבואו, מטבע הדברים שפעמים יש עכוב בביאתו של האוטובוס עקב פקקי תנועה. אולם האדם ממהר ושעתו קצרה, ומכך גם נולד קוצר רוח. אולם דרך זו איננה תואמת את יסודו של ר' חנינא. אילו מאמין האדם שהכל בהשגחה פרטית ממנו יתברך ואין שום מקרה, יתרה מזו האדם מודע לכך שהקב"ה רצונו להיטיב לבריותיו וכל מעשיו אינם אלא הטבה (אעפ"י שאנו מבינים בכל דבר האיך טמון הטבה בכך, מ"מ כל אדם שמעט התבונן מבין שלא שייך להבין את הבורא, מכיון שהאדם חכמתו מועטת ומוגבלת, וחכמתו של הבורא אין סופית ובלתי מוגבלת, והיאך יבין האדם המוגבל את הבלתי מוגבל. אין לו לאדם אלא להאמין בתמימות עמוקה ש"כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד"). נמצא שאין רע כלל, וכל מה שקורה הכל אינו אלא טוב, אלא שאני אינני

מבין זאת, מ"מ הדבר טוב. וכי על טוב יש להגיב בקוצר רוח וחוסר סבלנות? אין דבר שנעשה "בדיעבד" אצל הבורא יתברך, הכל מתוכנן ומדוקדק מלכתחילה.

נקטנו דוגמא אחת בלבד, אולם הקורא המשכיל יבין מדעתו ויקיש לשאר מקרי האדם, ויחיה לפי יסוד זה את כל חייו. על

האדם מוטל להתבונן ביסוד זה עשרות פעמים ביום, בכל פעם רגע קט (ראוי גם שיקבע זמן ביום, כגון סדר מוסר וכדומה, שאז יעמיק בדעתו במיוחד, ממילא אח"כ יעשה הדבר בקלות יחסית.) שהכל מדוקדק ומחושבן, והכל לטובה. כך יקבע האדם בשכלו ובלבו את יסוד האמונה.

תפילה על כל פרט ופרט

מי שחי כך את חייו, מן הראוי שיעלה מדרגה נוספת. והיא, כיון שנקבע בלב האדם שהכל מושגח ומדוקדק היטב ע"י הבורא יתברך, נמצא שהכתובת היחידה לכל דבר היא רק הבורא יתברך, ואין לנו עסק ומשא ומתן רק עמו יתברך.

ולכך, לפני כל מעשה ומעשה שהאדם עושה עליו לבקש ולהתחנן מלפניו יתברך שיתן לו מבוקשו על הצד הטוב ביותר.

דוגמאות מעשיות על מה להתפלל

ניתן לכך כמה דוגמאות. אדם מתישב ללמוד, מנין לו שיהיה לו את כח הריכוז לשבת ללמוד כראוי? וכן מנין שיזכה להבין כראוי ללא קושיות שאין עליהם מענה?

אם אדם יודע ומרגיש שהכתובת היחידה שיכולה לעזור לו היא רק הקב"ה, ממילא אליו הוא יפנה בתפילה שיעזור לו ללמוד ולהבין כראוי.

ניקה דוגמא נוספת. אדם יוצא לסדר כמה דברים. מטבע הדברים שפעמים יש עכובים והדבר לוקח זמן רב ואדם מכלה את זמנו. הדרך הראויה היא שלפני שיצא מביתו יתפלל תפילה קצרה בלשונו: "רבש"ע עזור לי שאגמור לסדר את דברי מהר ככל האפשר למען לא אכלה את זמני". כן יבין

האדם לכל שאר פרטי ומקרי החיים, שיקדים תפילה קצרה לכל דבר, מתוך תחושה עמוקה שרק הבורא עולם יכול לעזור לו בכל דבר.

בדרך זו דרכו גדולי ישראל

אל יראה הדבר זר בעיניך קורא יקר. דע לך שגדולי הדורות השתמשו בעצה זו עשרות פעמים ביום, ותפילה קצרה היתה על לשונם תדיר, וכך קשרו עצמם לבורא עולם לאורך כל היום, עד אשר נקבע בלבבם קשר אדוק ואמיץ לבורא עולם. ענף זה יסודי מאוד ועל כן מומלץ לחזור עליו מספר פעמים.

ענף ה'

טהרת הלב

לאחר שזכה האדם והאמונה בהשגחה פרטית קבועה בלבו וכן פיו ולבו ממללים תפילה לפני כל מעשה ומעשה שיצליח ה' דרכו, עתה שומה עליו לטהר את לבו לפניו יתברך (בע"ה בענף הבא נשוב ונעסוק בהתבוננות המוטלת על האדם שעיקרה לאחר טהרת הלב). ב"ה נבאר כיצד לעשות זאת. תחילה, נגדיר את הדבר במילים קצרות ואח"כ נבאר את הדברים.

טהרת הלב ע"י ביטול הרצונות

יסוד טהרת הלב הוא ביטול. ביטול כל הרצונות. נבאר, האדם מורכב מנשמה וגוף. לנשמה יש רצונות וכן לגוף (נפש הבהמית) רצונות משלו. הנשמה רצונה רוחניות, לעומתה הגוף רוצה גשמיות. טבע האדם מתולדתו, שרצונות הגוף גלויים לו, אולם רצונות הנשמה נעלמים כמעט לחלוטין. הגוף שולט ומעלים את הנשמה. ולכך צורת התיקון, לבטל את רצונות הגוף, ממילא כשיבוטל הגוף יתגלו רצונות הנשמה. עתה נבאר כיצד עושים זאת.

ב' מיני רצונות

ראשית על האדם להיות מודע לכך שיש בו ב' מיני רצונות, והרצון האמיתי הוא רצונה של הנשמה, כמ"ש חז"ל "רצונינו לעשות רצונך אלא שאור שבעיסה מעכב". כלומר, הרצון של האדם האמיתי, העצמי, הוא לעשות רצון קונו, וכל רצון נגדי לכך שהאדם מרגיש, אינו אלא מכח הסט"א ששולטת על הגוף. ולכך על האדם לבדוק בכל רצון ורצון מהיכן בא רצון זה, האם מן הנשמה או מן הגוף.

על האדם לבטל רצונות הגוף

לאחר שרצונות האדם מבוררים לו היטב מהיכן הם, עתה שומה עליו לעבוד בעבודת הביטול. כלומר, להתחיל לבטל את רצונות הגוף בהדרגה. לא בבת אחת, אלא לאט לאט. בכל יום לעשות כמה דברים נגד רצונו (בקבלות של ר' ירוחם ממיר נמצא, שקיבל על עצמו לעשות ה' פעמים ביום נגד רצונו). אם האדם תקיף בדעתו, עליו להתחיל בנקודה שיודע בעצמו שהוא חלש בה ביותר. ואם איש עדין הוא, עליו להתחיל בנקודה שנראת לו כקלה, ואח"כ ימשיך לאט לאט עד שיגיע לנקודות הקשות עליו, ואז אף מה שתחילה היה קשה לו, יקל עליו כיון שכבר הורגל בביטול.

הכוונה המתלווה לשבירת הרצונות

עד עתה ביארנו את המעשה הראוי לעשות, כלומר, לעשות נגד רצונו. עכשיו נבאר מהי הכוונה שצריכה להתלוות לאדם בשעה שעושה נגד רצונו. ראשית על האדם להבין כשם שאין הוא חושב שהלבוש שלו זה הוא עצמו, כן יש לו לאדם להתיחס לרצונות של הגוף, ולהבין שזה לא הוא אלא לבוש לעצמו, לבוש לרצונות האמיתיים שלו. עליו להבין שכשם שאינו מעונין לעשות כל מה שאדם רשע יגיד לו לעשות, כן צריך להרגיש שאינו רוצה לעשות מה שהגוף ותולדותיו רוצים. בקצרה, יש לו לאדם להפנים את הידיעה שהוא אינו מכיר את עצמו ורצונותיו, אלא גוף זר שולט עליו ומעלים ממנו את עצמו, את מציאותו האמיתית.

הכרה והבנה מהו רצון טוב

נקודה נוספת שצריכה להתלוות למעשה של שבירת הרצונות, היא ההבנה וההכרה בדברי דוד המלך "ואני קרבת אלוקים לי טוב", "כי רק זהו הטוב וכל זולת שיחשבוהו בנ"א לטוב אינו אלא הבל ושוא נטעה" (מס"י). כלומר, להפנים את הידיעה שכל הרצונות שאינם של הנשמה, אף שנראים טובים באמת, אינם טובים כלל. וכדברי החכם, "העולם דומה למים מלוחים,

ידמה לו שמרווה ויצמא יותר". והטוב היחידי אינו אלא רצונה של הנשמה להתקרב לקב"ה ולדבוק בו.

נקודה זו צריכה התבוננות רחבה והפנמה עמוקה, וכאשר יפנים זאת, ישבור רצונות הגוף יותר בקלות.

עבודה מתוך חיפוש האמת

נקודה נוספת, והיא העיקרית מכולן והגבוהה מכולן, שהאדם ידע שהאמת היא ברצונות של הנשמה, ורצונות הגוף אינם אלא שקר (אמת - ענינו, רצונו של הבורא. שקר - ענינו, נגד רצון הבורא ואכמ"ל). כלומר, שהאדם לא נברא אלא כדי לעשות רצון קונו, וכיוון שרצונו יתברך שנשבור רצונות הגוף, ונתעסק רק ברצונות של הנשמה, כן יש לעשות מפני שאנו עבדים של הבורא. עבודות לשם עבודת. ובמידה זו נשתבח משה רע"ה שנקרא "משה עבדי". ביטול גמור לרצון האלוקי. התבטלות מכל רצון עצמי.

כאשר יפעל האדם בדרך שבה דרכנו, ויתמיד בה היטב זמן רב, יזכה ב"ה שיתגלה מעט מעט רצונה של הנשמה הטהורה, רצון אמיתי להדבק בבורא עולם.

בפרק הבא נעסוק ב"ה בהמשך התבוננות הראויה לאדם, התבוננות שעיקרה לאחר תחילת עבודת שבירת הרצונות.

ענף ו'

קרבת ה'

לאחר שעבד האדם חודשים רבים על שבירת רצונו כמבואר בענף הקודם, וכבר מרגיש בנפשו שהרצונות שעד עתה היו חזקים ותקיפים, נעשו חלשים ושקטים, וזכה לכך שהתחיל להתעורר בו רצון פנימי, אמיתי, לעשות רצון קונו. עתה, ראוי לו להתבונן התבוננות ראויה לפי מדרגתו. נבאר מהי ההתבוננות הראויה במצב זה.

שויתי ה' לנגדי תמיד זהו כל מעלת הצדיקים

כתב הרמ"א והוא מהספר מורה נבוכים (או"ח ס' א' ס"א) "שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני אלוקים. כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך. כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה מעשיו, כמ"ש 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'", מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השם יתברך ובושתו ממנו תמיד", עכ"ל. ויעוין בביאור הגר"א (שם) שכתב וז"ל: "וזהו כל מעלת הצדיקים", עכ"ל.

מרכז החיים הוא הקב"ה

נבאר ונשתדל לתת דרך מעשית כיצד ליישם הדבר. יסוד מוצק צריך שיהיה ברור לכל אדם, שמרכז החיים הוא הקב"ה, ועל ציר זה צריך להסתובב כל החיים. אין כוונתינו כאן רק שהאדם צריך כל היום ללמוד תורה ולקיים מצוות, ודאי שזה נכון, אולם מי שנוהג רק כך העיקר חסר מן הספר, זהו גוף בלא נשמה. הוא לומד תורה ומקיים מצוות, אולם, אינו חושב של מי התורה שלומד? למה הוא לומד? ודאי ודאי שכל צורב יודע שהתורה, תורתו של הבורא, והטעם שלומד מפני שכך צוה (הרבה פעמים יש עוד טעמים: כבוד וכו') אולם העיקר חסר. זוהי עבודה יבשה, ידיעה שאין הוא חי איתה בכל רגע ובכל שעה. האדם מוכרח לחיות עם ידיעה זו בכל רגע ובכל שעה.

לפני כל מעשה ומעשה עליו להתבונן למה הוא עושה זאת, ולחזור ולשנן לעצמו עשרות ואולי מאות פעמים ביום, שהסיבה שהוא עושה מצוות מפני הרצון להתקרב לקב"ה. אולם צריך זהירות יתירה שלא ישקר את עצמו, כלומר שאומר שעושה מפני שכך צוה הבורא, ובאמת כוונתו לכבוד וכד', ולכך העמדנו יסוד זה לאחר שהאדם עבד על שבירת הרצון. ואם עדיין מרגיש רצון לכבוד, יעבוד לשבור רצונו, ולפחות יעשה המצווה גם לשם ה' וגם לשם כבוד, אבל לא רק לשם כבוד בלבד.

על האדם לחשוב שעושה כן מפני רצונו להתקרב לבורא אפילו בתוך הלימוד

סיכומם של דברים. האדם מוכרח לפני שמתחיל ללמוד, ולפני כל מצווה, כגון ברכה, לחשוב שעושה כן מפני שרצונו להתקרב לבורא יתברך. פעמים שנצרך עבור זה לעשות הפסק אף בתוך הלימוד, כמ"ש בנפש החיים (ש"ד פ"ז) וז"ל: "וכן באמצע הלימוד הרשות נתונה לאדם להפסיק זמן מועט, טרם יכבה מלבו יראתו יתברך שמו, שקיבל עליו קודם התחלת הלימוד, להתבונן מחדש עוד מעט ביראת ה'", וכו' עיי"ש. (ועיין בתורת המגיד למגיד ממעזריטש שכתב ג"כ כדברים אלה).

האדם מוכרח לחשוב ולהרגיש שהוא נמצא ליד הקב"ה ולחשוב על כך רבות

נקודה נוספת והיא יסודית מאד. אדם צריך, מוכרח, ומחויב להרגיל את עצמו לחשוב על הקב"ה. אולי יש כאלה שתחילה זה יראה להם משונה, אולם כל הצדיקים באמת חיו כך, וכדברי הגר"א לעיל "וזהו מעלת הצדיקים".

ונבאר איך עושים זאת. הדבר מורכב מכמה חלקים. ראשית על האדם להפנים ע"י חזרה ושינון פעמים רבות, שמרכז החיים הוא הקב"ה, וזה תכלית הכל להיות קרוב לקב"ה, ולהדבק ולהתבטל אליו (ביטול של התכללות ולא רק

ביטול רצון). וכדברי הרמח"ל (מס"י פ"א), "שתהיה כל פניתו רק לבורא יתברך, ושלא יהיה לו שום תכלית אחר, בכל מעשה שעשה, אם קטן אם גדול, אלא להתקרב אליו יתברך". לאחר שהאדם הפנים ידיעה זו, הוא מוכרח להתבונן רבות במש"כ "מלא כל הארץ כבודו". כלומר שהקב"ה נמצא בכל מקום, וממילא "אני" תמיד נמצא ליד הבורא (לא משנה אם מבין זאת או לא, זוהי האמת). על האדם לחזור על זה במחשבתו פעמים רבות, וכדברי המס"י (פכ"ה): "והוא שיהיה האדם מתבונן בדבר הזה תמיד בשבתו, בלכתו, בשכבו ובקומו, עד שיקבע בדעתו אמיתת הדבר, דהיינו אמיתת הימצא שכינתו יתברך בכל מקום, והיותנו עומדים לפניו ממש בכל עת ובכל שעה", עכ"ל.

האדם מוכרח לחזור ולשנן זאת לעצמו ולעשות לו זמנים ותזכורות לזה, עד שיקבע בדעתו, ומחשבתו ממילא תחשוב בזה, וההרגל נעשה טבע, עד שיחיה בהרגשה תמידית שהקב"ה נמצא לידו. אין זה דמיון בלבד, אדם שלא השיג זאת, זה נראה לו דמיון. אולם מי שעבד רבות על שבירת רצונותיו ולבו נטהר, לאט לאט יתחיל לחוש זאת ממש, לא רק בשכל אלא בהרגש גמור שהקב"ה נמצא לידו.

מי ששכלי מאוד זקוק לתוספת חכמה בכדי להרגיש כן

יש מן הנשמות שקשה להם לחשוב בסתמא על הבורא יתברך ללא שמצורף לזה חכמה. לאלה נייעץ לעסוק בכתבי רמח"ל, דעת תבונת, קל"ח וכו', וכן בנפש החיים במיוחד שער ג'. ומי ששורשו מתורת החסידות ילמד כתבי הבעש"ט, ליקוטים יקרים, תורת המגיד. מ"מ הצד השווה בכולם שצריך שתהיה מחשבתו קבועה בבורא יתברך וזו תהיה כל מגמת חייו.

ענף ז'

"לשמה"

לאחר שזכה האדם ורצונותיו האנוכיים שקטים, ומחשבתו מתמדת וקבועה לחשוב בבורא יתברך. עתה צריך שתהיה מגמתו להגיע לענין העיקרי בעבודת ה', והוא "לשמה".

באור המושג לשמה

המושג ידוע, אולם אמיתת ענינו פחות ידועה. נבאר כיצד להגיע למדרגת לשמה (דברינו בפרק זה אמורים לאלה שדרכו והשיגו עד כאן). עיקר שורש הרע בבריאה הוא ה"אני", לעומתו עיקר התיקון והטוב האמיתי הוא ביטול ה"אני", ביטול גמור. נפרש, טבע כל אדם (מי פחות ומי יותר) מתולדתו שדואג לעצמו. מחשבתו על עצמו, ובכל מקום ובכל ענין הוא תופס את הדברים ומסדרם ביחס לאיך זה נוגע לעצמו. אין הכוונה שאינו חושב כלל על הזולת ח"ו, יכול להיות שחושב, אבל עיקר ענינו ומחשבותיו ובעיקר רצונו הפנימי כל הזמן לדאוג לעצמו. ולכך כל ענין שנפגש עמו, מחפש ומתבונן מה ירויח בזה, פעמים גשמיות ופעמים רוחניות. מ"מ עיקר מגמתו - לעצמו (מי שלא מרגיש כך, ידע שהוא פשוט לא מכיר את עצמו רק ברובד החיצוני שבו, אולם קצת יותר פנימה בנפשו אינו מכיר כלל).

המושג "אני" הוא היפך תכלית הבריאה

אולם, האמת היא שהאדם לא נברא כלל למען עצמו, אלא רק למען בוראו. כל כולו אינו אלא לעשות רצון קונו ולא רצון עצמו. ואף אם לא יקבל שום שכר בעמלו, מ"מ חייב לעבוד בוראו, כי כך רצון הבורא, והאדם אין לו בעולמו אלא לעשות רצון קונו. זוהי האמת האלוקית, זוהי האמת של הבורא. האדם חייב להפנים את האמת הזו, א"א לברוח ממנה. האדם מוכרח לשעבד את עצמו לאמת זו. כל מחשבה שאדם חושב ורוצה לצורך עצמו, הוא מתרחק מן האמת האלוקית, מן האמת של הבורא. סטיה קלה מן האמת כבר איננה אמת.

והנה יש שני כוחות שמניעים את האדם, הערב והאמת. עד עתה עסקנו בעיקר בערב, היינו עבודת האדם מחמת רצונו להטיב לעצמו. ועתה, עיקר עסקינו באמת, אמת לשם אמת, (מי שלא מרגיש שהאמת מחייבת אותו, הוא זקוק להדרכה מיוחדת ואכמ"ל). אדם חייב לעמול ולברר לו את האמת הנזכרת ולהפנים אותה בכל נימי לבו.

ההחלטה הקשה בחיים

לאחר שנתבררה האמת לאדם, עתה מוטל עליו לקבל החלטה קשה, אולי הקשה ביותר בחייו, עליו להחליט שהוא לא חי יותר למען עצמו אלא חי רק למען הבורא. ודאי שמן ההחלטה עד היישום הגמור יקח זמן, וגם יהיו נפילות לא מעטות. מ"מ ההחלטה בפני עצמה חשובה מאד, והיא נקודת מפנה יסודית מאד בחיי האדם. יציאה מן העולם של "אני", לעולמו של הבורא יתברך. ויציאה מן הויה של מקבל (חי למען עצמו), להויה של נותן (חי למען הקב"ה, ואח"כ אם יזכה למען הזולת).

התאמת המעשים להחלטתו

לאחר שקבל האדם על עצמו לעשות מפנה יסודי זה, עליו להתאים את מעשיו לזה. למשל, עולה לאוטובוס ויש רק מקום אחד, עליו לתת לשני, אע"פ שהוא קדם לחבירו. וכן על זה הדרך. ולעולם ה"אני" אינו תופס מקום ואינו שיקול כלל. אלא, בכל דבר השיקול מה יתן נחת רוח לבורא.

הבחנה פנימית מפני מה הוא עושה את הדבר

נוסף על שינוי המעשים, נצרך ג"כ להתאים את כוונתו ומחשבתו. כלומר, גם מעשים שראוי לעשותם, צריך שכוונתו ומחשבתו יהיו זכים רק למען עשות נחת רוח לבורא יתברך. לא למען כבוד, לא למען הרגשה שהוא צדיק בעל מדרגה וכו', לא למען שכר בעוה"ב, ואף לא למען דביקות בבורא מפני התענוג שבדבר. אלא, רק לעשות נחת רוח לבורא יתברך. זו צריכה שתהיה כוונתו של האדם בכל הכ"ד שעות.

לפני כל מעשה ומעשה שעושה, זו תהיה מחשבתו במוחו ובלבו לעשות נחת רוח לבורא יתברך.

צריך שכל מגמת חייו תהיה להרבות כבוד שמים

לאחר שיתמיד בכך צריך שנקודה זו של לעשות נחת רוח לבורא, תקבל אצלו תוספת עומק ורובד פנימי יותר. והוא, שלא רק לפני כל מעשה ומעשה יחשוב כן, לעשות נחת רוח לבורא יתברך, אלא שזו תהיה כל הויתו לעשות נחת רוח לבורא יתברך. כשם שבעלי הממון מגמתם בממון ובזה שקועה מחשבתם כל הזמן, כן תהיה מחשבתו שקועה כל הזמן איך לעשות נחת רוח ליוצרו, איך להרבות כבוד שמים יותר בבריאה. עם מחשבה זו יקום ממטתו, ועם מחשבה זו יתהלך כל היום, ואף בה יעלה על ערש יצועיו. זו תביעה פנימית שאין לה רגיעה.

רצון להרבות כבוד שמים אפילו עד כדי מסירות נפש

אם זכה האדם והגיע עד כאן, עתה שומה עליו לעלות למדרגת ר"ע שאמר בשעת מיתתו על קידוש השם "כל ימי הייתי מצפה מתי יבוא פסוק זה ("בכל נפשך" אפילו נוטל את נפשך) לידי ואקימנו". כלומר כל תשוקתו לעשות רצון קונו, להרבות כבוד שמים עד כדי ביטול ה"אני" לחלוטין, מסירות גמורה, אפילו למסור את החיים למען הקב"ה. בין את החיים הגשמיים ובין למסור את החיים הנצחיים. וכמו שמסופר על כמה צדיקים שנתנו חלקם בעוה"ב למען הרבות כבוד שמים, ויתרו על כל ענין פרטי למען הקב"ה, וזו היתה מגמת כל חייהם.

דאגה אמתית לכל בני ישראל

מי שחי בצורה זאת, מקיים בעצמו את דברי המס"י (פי"ט) "ראוי לכל חסיד שיתכוון במעשיו לטובת דורו כולו לזכות אותם ולהגן עליהם".

הרמח"ל עצמו בתקנות ישיבתו תיקן, שכל זכות הת"ת בבית מדרשו שייך לכל כנסת ישראל. וכן נהגו צדיקים רבים.

סיכומם של דברים, לחיות רק למען השם יתברך ולמען כנסת ישראל, ולא למען עצמו. מי שחי כך ודאי יגיע אל נשמתו. הגוף

- ענינו דאגה לעצמו. ככל שיצא מעצמו יותר, כך ידבק בנשמתו יותר. רק ע"י עבודת "לשמה" באמת אפשר להגיע לנשמה. יעזרנו ה' שנזכה לזה.

- [\[בלבבי משכן אבנה - ח"ג\]](#) 1]

Source: <https://bilvavi.net/shiur/בלבבי-ג-פ-א-קרבת-ה-בהשגחה-פרטית-טהרת-הלב>

Links

[1] <https://bilvavi.net/bilvavi.gimmel>